

رووشاندنی روخساری مروف له کومه لگای کورده واریدا هیچی تیناچی

نووسراوه که ی حه و تووی رابردووی ریزدارکاک نه نوه رسولتانی نووسه ری به توانا و پر کار له باره ی کتیبی رشته ی مرواری ، نووسینی عه لائه د دینی سه جادی که له ساینی بۆکان دا بلاویبوه سه رنجی راکیشامووه سستی بزواند موو هینامیه سه ر نه وه ، بۆ روون کردنه وه ی هیندیک مه تلّه بی شیاوو ناشکرکردنی ناوه روکی نه و هه شت جلده پر له ته وهینوو بی حورمه تیه به که سایه تی ئینسانی کورد له و پاناییو وسعه ته دا کاک نه نوه ر نیشاره ی پیکردوه هیندیک فرمیسکی قه له م به سه ر نه و هه موو بی ئینسا فیه دا هه لوه رینم. کاک نه نوه ر بۆ خۆی ته شخیصی نه و بی حورمه تیانهی داوه و ده نووسی (به پیتی به رگه کانی نه و کتیبیه که به شی به ر چاویان به نیوی حاجی برایماعای عه لپاره وه ن نه من له به ر ره نگدانه وه ی له نیو که سووکاریاندا رایان ناگوژیم خوینه ر ده توانی راسته وخۆ سه ردانی لاپه ره دیاریکراوه کان بکا.) سپاسی کاک نه نوه ر ده کهم که رعایه تی که سووکاروو په یوه ندی دوستایه تی ده کا و ریز بۆ نه و بایهخه نه خلا قیه گرینگه داده نی . سایه ی که م نه بی .

نوسوولی نه قدی نه ده بی له سه ر یه ک پایه ی گرینگ دامه زراوه که له فارسیدا پیتی ده لاین (جداکردن سره از ناسره) یانی جیاکردنه وه ی چاک له خراب، ناحه ز له جوان ، پاک له پیس ، شیاو له ناشایست ، سووکایه تی له حورمهت ، جنیو له ئیحترام ، لیل له شه فاف ، راست له درۆ، تاریک له روون و..... هه مووی نه و شتانه ی که ده که ونه لاپه نی باشیه وه پیتی ده لاین نه دهبیاتی مه قبول و هه موو نه شتانه ی ده که ونه لاپه نی خرابیه وه پیتی ده لاین نه دهبیاتی مه زمووم که به حه شوو زه واید نیو دیر ده کریو هه ول ده درئ له نیو کومه لدا که شه نه کا و باعیمی که م رنگ بوونه وی نه خلاق له کومه لگادا نه بی . عه لائه ددین سه جادی له کتیبیه که یدا زمانی دریزوو قه له می شری وه که ر خستوه هه رچی نیوونیکه و درۆ بوختانوونیستهزا و مه سخه ره یه ده داته پال نه وکه سانه ی که باسی کردوونوو و بۆ خۆ شیرن کردوو نیشاناندانی نه وه ی که گویا قسه خوشه ، به نیو و نیشان نیو ی خه لکی ده با و هیچ په روای له نابروو حه بیسه تی که س نیه و له درۆکردنیش نه په کی پیتی ده که وئ و نه دسله مپته وه. دامنا هه موو نه و که موو کووریانه ی که سه جادی ئیدعای ده کا به و ئینسانانهوه هه یه راست بی نووسینه وه یان له هه شت جلد کتیب دا و بلاوکردنه وه یان له نیو کومه لگادا چ خزمه تیکی تیدایه وچ قازانجیک به فه رهه نگی کورد ده که یه نی . خورد کردنه وه ی نه و هه موو لا تا ئیلاته به نرخه نه ده بوو نه دهبیات گیرفانی کئ پر ده کا. نه دهبیاتی مه زمووم به شیکی بریتیه له : لاتائیلات ، خوزه عبه لات ، موزمخره فات، توره ها ت، پووچیات و... نمونه ی زیندووی نه ده بیاتی مه زمووم بۆ نه و که سانه ی زه مانی محه مه د ره زا شایان وه بیر دئ سه ید که ریمیک بوو که له چه ند قاومهخانه یه کی تاران به عزه شه ویک ده وری ده گیرا و تورکوو کوردوو لوروو . ی له جه ن مال ده کردوو بیسه ری واش هه بوو که ده ی بیست له خوشیان غه شی ده کرد . ئیستاش هیندیک له تلویزیونه فارسیه کان له و به رنامه یان هه یه . نایا نه وانه ته نزن؟ رشته ی مرواری عه لا نه دینی سه جادی نمونه ی مه کتوبی نه و فه ر مایشاته یه . وشه ی قه بیحی ، تورکی خه ر ، که به سه ر زمانی نه رازلوو ئوباشی ئیرانیه وه یه ، به رهه می ته نزی سه ید که ریمه و نه و هه موو رهنگا وره نگ کردنه ی که سایه تی حاجی برایماعای عه مبار (عه باسی) و قسه وه دووختتی ، به ر هه می سه تلئ ره نگ ره زی و فلچه ی ره نگ کردنی عه لا نه دینی سه جادیه ، ده ناحاجی برایماعای عه مبار (عه باسی) که د لنیام کاک نه نوه ر نایناسی نه وه نیه که سه جادی نه و هه موو قسه یه ی بۆ هه لبه ستوه .

کاک نه نوه ر ده نووسی : ره خنه یه ک که له کتیبیه که گیراوه نه وه یه که ده لاین به شیکی با به ته کانی له فارسیو عه ره بیه وه وه رگیردراوه ته سه ر کوردی به لام به نیوی کوردووناوچه کوردنشینه کانه وه بلاوی کردوته وه . نه منیش نه وه ی لی زیاد که م به شیکیشی هه ر به رهه می ته بیعی چه مووشوو زمانی چه واشه ویزی خودی سه جادین . قه ت نه روویانداوه و نه نه گه ر روویاندایی نا و بوون که نه و ده لی . نه من نه و کتیبیه م نزیک بیست سال له وه پیش چاو پی که وتوه ویه داخموه ئیستا له به ر ده ستم دانیه که به نامازه کردن به لاپه ره و جلد فاکتای لی بینمه وه به لام بۆ وینه له بیرمه داستانیکی هه لبه سترای پرله قسه و قسه لؤکی سه باره ت به حاجی ئیلخانی تیدایه . حاجی ئیلخانی که سایه تی ده ورائی قاجار ، دوستی میرزا ته قی خانی نه میر که بیر وو سه ردار عه زیز خانی موکری بوه . ئینسان دوستوو ته ره قی خازوو لاپه نگری مه شرووته و دژ به ئیستیداوو سه ره روویی بوه . ناو براو ره بیسی دئیوکریه کان بوه له زه مانی خویدا . له ده ورائی ئیستیدادی سه غیری محه مه د عه لیشادا ده که ل میرزا فه تاحی قازی به

تاوانی پشتیوانی له مه شرووته و دژایه تی ده گه ل ئیستبداد ده گیرینوو ره وانه ی زیندانی تاران ده کرین . ماوهی شه ش سال له زیندان دا مایه وه و له ته مه نی پیریدا له زیندان فه وتی کردوو جه نازه که ی هاتوته وه بۆکان ئیستا مه زاره که ی له گوندی حه مامیانه و کوره کانی (مه حموداغا ی حه مامیان ، حاجی بابازاغا ، عه لیاغای ئه میر ئه سعه د) گومبه زیان له سه ر درووست کردوه . له راستیدا شه هیدی ریگای ئازادیه . سه جادی له داستانیکی هه لبه سترودا سه فه ری سابلاغی پنده کا و له کاروانسه رایه ک دای ده به زینتی و ئه و جار به و که لامه شیرینه ی پتی دادتی . مه علوم نیه له سه ر چی ئه و خه لکه ی کردوته گالته جاری خوی و بوخوی له چ پله و پایه یه کدایه که حه قی هه یه تانه و توانج له ئیدیکه بگری و به کتیب بلاوی بکاتمهوه . نه ساسه ن که سانیک وهکوو حاجی ئیلخانی به و پیگه ی چینایه تیه وه و به و هه موو داراییه ی هه بیوه له کومه لگای چینایه تی ئه و سه رده م دا بو له کاروانسه را لا ده دا . نه وه نده ی دوست له نیو شار دا هه یه بتوانی لئی میوان بی .

له ئه دهیاتی فارسی دا ته نز و ته مسیل زوره بو وینه کلپله و ده منه که ئی سه رده می ساسانیه پره له ته نز به لام له زمان حه یواناته وه ، یا به ر هه مه کانی سه عدی که پره له ته نز له زمان که سانی مهجهوول (حالت نکره) ه وه به بیان ده کرین ، یان مووشوو گوربه ی عوبه یدی زاکانی ، یا له زه مانی قاجاردا ته نزه که له زمانی مه لا نه سره دینه وه کوتراوه که که سایه تیه کی خه یالیه و ئادرسی نیه . سه جادی که سایه تیه دیاره کانی کومه لگا ده کا ته ئامانجوو له جه ن مالیان ده کا وکلک ئه نوه ر بوخوی ده لی له به ر رهنگدانه وهی له نیو که سوو کاریان دا بو بلاو کردنه وه نابی . لیره له به ینی ته نزوو ته وهین هیچ جیاوازیه ک دانه ندراره . له و نمونانه ی هینامه وه ، له زمانی فارسی دا ، بو راکرتتی حورمه تی ئینسان کرداره سه پره کان به حه یوانه وه ده لکیندرین تا که سایه تی ئینسان له که دار نه بی . له رشته ی مرواریدا ئینسان تا ره دهی حه یوان داده به زیند ری. قوماری پنده کری ، غه بیه تی ده کری.

حاجی برایماغای عه لیار

کاک ئه نوه ر له ته رکبیی حاجی برایماغای عه مبار که عه لیار نیه و برایماغای عه لیار که حاجی نیه و ئامانجی تانه و توانجی سه جادیش نیه که سایه تیه کی خه لقی کرد وه که وجودی خارجی نیه و به بی هیچ ده لیلوو بورهانیک ئیجتهدادی کردوه که ئه وه برایماغای عه لیاره وشه کر شکینیه کانی سه جادی رووی له وه . نه من ئه و دوو که سایه تیه لیره دا دهناستیم . حاجی برایماغای عه مبار که مه وریدی ختابوو عیتابی سه جادیه که سایه تی ده ورائی قاجاره . ناوبراو خاوه ن ملکێ عه مبار بوه . له زه مانی نه ودا عه مبار ناوه دان ترین گوندی ناوچه ی بۆکان بوه ته نانه ت له بۆکان ناوه دان تر بوه ، حه مامی توونوو چوار باغوو حه وزخانه و بازاری هه بوه . حاجی برایماغا ئینسانیکی کاسب ، عه لا قه مه ند به ناوه دانوو که سپوو کار ، هیدی و هیمنوو سه لیمولنه فس بوه . شابی به ملکوو ماله که ی خوی بوه و ته کیه که لامی ، عه مبار دارم چه غه م دارم بوه. له عیلی دنیوکری و له تایه فه ی هه باساغایه . خالیداغای حسامی که بوخوی دنیوکریه له کتیبی بیره وه ریه کانیدا تایه فه کانی دیوو کری ناوا ده ناسینی : تیره کانی مارفاغا ، هه باساغا ، شیخاغا ، حه مهداغا ، برایماغا ، سله ماناغا . کاک خالیدحسامی شه خسی خویوو بنه ماله که ی له تیره ی مارفاغا نیو دیر ده کا. له شه جه ره نامه ی دنیوکریه کا ندا که ریزدار عومه راغای عه لیار ئاماده ی کردوه و نوسخه یه کی له لای من هه یه جیگا و مه کانی حاجی برایماغای عه مبار له هیرارشی تایه فه ی هه باساغادا ناوا هاتوه : حاجی برایماغا کوری ره سوولاغا کوری هه باساغایه . هه باساغا سالی 1256 ی قه مه ری فه وتی کردوه . حاجی برایماغا سئ کوری هه بوه که بریتین له گولویاغا ، سله ماناغا ، رهسوولاغا . رهسوولاغا بابی قاسماغای جامه رده بویه حاجی برایماغا ده بیته باپیری قاسماغای جامه رد. قاسماغای جامه رد له تیکۆشه رانی کۆماری کوردستان له ناوچه ی بۆکان بوه.

حاجی برایماغای عه مبار چاره نووسیکی دلته زینی بوو. له شه ره کانی رووسوو عو سمانیدا پینش شه ری جهانیی به که م که به دا خه وه کیشرایه کوردستانه وه و کوردیکی زور له گه رمینه وه ده گه ل له شکرێ عوسمانی که وتبوون له ناوچه ی موکریانیسه وه به تایبه ت بۆکان خه لکیکی زور له گه ل ئه و له شکره که وت و یه ک له وان حاجی برایماغا بوو به چه کداره کانیهوه که ته وریزیان فه تح کرد به لام زوری پی نه چوو هیزیکی کارامه ی رووسی به فه رمانده یی ژنرال چرنوزیوف له جولفا و خه لخالهوه هیرشیکرده سه ر شاری ته وریزوو له ده ست عوسمانی ده رهینا . هیزی عوسمانی و کورد به شکاوی به ره و میانداووا پاشه کشه ی کرد به لام له دیهخارقان هیزه کانی حاجی

سه مه دخانی موقه ده م مه راغه یی که لایه نگری روس بوو دهستی له و له شکره شکاوه وه شانده وو کوشتاری کرد ن . حاجی برایماغای عه مبار له و رووداوه دا بی سه روو شوین بوو هه روه ها حه سه ناغای بابی حه مه داغای سه را و زور که سی دیکه.. چه ند سال دواى فه وتی حاجی برایماغا ، عه لیاغای ئه میر ئه سعه د عه میاری له وه ره سه ی حاجی برایماغا کریوه ته وه و له باتیان جامه ردوو ، قورمیشوو ئه شکه وتانی داوئی.

ئاوایی عه مبار تا به ره به ری دامه زرانی کوماری کوردستان ملکی عه لیاغای ئه میر ئه سعه دی دینوگری بوه، له و سه رده مه دا له نازه ربایجان و زه نجان هیندیک خاوه ن ملکی گه وره تیرور ده کرین (1) هه روه ها کیشه ی نه فت له به یینی ئیرانوو رووسییه دا دیته گوری .ده وله تی ساعد مه راغه یی ده گه ل دانی ئمیتیزی نه فت به رووسییه موافه قه ت ناکا وئه وه ده بیته هوی ئه وه ی له ناوچه کانی ژیر ده سستی شووره وی وهک زه نجانوو نازه ربایجانوو موکریان لایه نگرانی شووره وی ته زاهورات بکه نوو توماریکیان به ولات دا گنراوه و هه ولیان داوه که له دژی سیاسه تی ساعدوو به قازانجی دانی ئمیتیزی نه فت به رووسییه به که سانی ناسراوی ناوچه که ی ئمزا بکه ن ، هیندیک له و ناسراوانه ویه ک له وان ئه میر ئه سعه د ئه و توماره ئمزا ناکه ن ، به و هوییه وه ده که ویته به ر رقوو کینه ی رووسه کانوو هه ره شهی لی ده که ن . ناوبراویش ملکه کانی له نیو کوره کانیدا دابه ش ده کا و کوردستان به جی دلی . له و کاته وه عه مبار ده بیته ملکی برایماغای عه لیار برایماغا له دواى رووخانی ده وله تی دوکتور موسه د قه و له تاران ده ژیا و له عه مبار نه بوو. ناوبراو دواى رووخانی حکومه تی په هله وی مالی هاته وه مهبادوو له کورتایی سالی 1359 له شاری مهباد وه فاتی کردوه و له گومبه زانی حه ما میان نیژراوه. برایماغا عه لایقی مه زهه بی نه بوو . حاجی نه بوو ، که سایه تیه کی قورسوو قایموو خاوه ن بریار بوو . هه میشه له حه ولی که سبی قودره توو ئوتوریتیهی خویدابوو ، که سایه تیه کی نه ترس ، خاوه ن ته گبیروو له زه مانی قودره تی خویدا خاوه نی عیزه توو شه وکه ت بووده گهل ئه و که سایه تیه ی سه جادی ته رسیمی دهکا نایه ته وه و موخاته بی سه جادیش ئه و نیه. برایماغای عه لیار کوری عه لیاغای ئه میر ئه سعه دوو نه وهی حاجی ئیلخانوو بابی شه هیدی سه ر به رزی ریگی نازادی کوردوو کوردستان سه رگورد که ریمی عه لیاره. له سه ر توانایی سه جادی له ئه ده بی کوردیش دا نه زه ری جیاواز هه یه . وه ک نموو نه وتاریکی کاک سواره ئیلخانیزاده ئه دیبوو شاعیری ناسراوی کورد هه یه له ژیر سه ر دیری (سه جادی گوران ناناسی) که نزدیک په نجا سال له وه پیش له به رنامه ی کوردیی رادیو تارانه وه بلاو کراوه ته وه و ئه من هیندیک به شی ئه و وتاره که مه ربووت به باسه که ی ئیمه یه له کتییی تاپو و بوومه لیل ، کۆکردنه وهی کاک عو مه ر ئیلخانیه هه آده بژیرموو لیره پینشکه شی ده که م.

سه جادی گوران ناناسی

(ماموستا عه لائه ددین سه جادی له سه ره تایه کا که له سه ر کومه له شیعریکی گوران به ناوی فرمیسک وهونه ر نووسیویه ئه لی : له روژ هه لاتا ریچکه ی شیعرتا نیسته با زوریش بووبیت هه رله سه ر چه ند په لئیکی تاییه تی هاتوته کایه وه . شاعیر با زوریش بووبیتن له و چه ند په له زیاتر هیچی تریان نه گر تووه به ده سته وه . ئه گه ر شاعیریک ویسنییتی توزئ ئه و نه غمه یه بگورئ له به ر ئه وهی که نه غمه که زور ئاشنای گوینگران نه بوه ، خیرا گوینچکه یان لئی زرنگاو ته وه و حه زیان کردوه با بده نه وه به لای ئه و ریچکه و شوینه وه که ده من ساله له گه لی راهاتوون . به م بو نه یه وه ره مه کی مه رد مه که مه گه ر هیندیکی تاییه تی نه بی شیعری که دبلی قافییه یا خه یالئیکی کون نه بی زور بوی ناشنینه وه . دیاره ئه مه ش پیچه وانه ی ئه و گورانیه یه که به سه ر هه موو وردوو درشتیکی که ون دادیت .

ماموستا عه لائه ددین سه جادی پاشان گوران به ده سپنکه ری شیوه ی نوئ له شیعری کوردییا ئه ناسینی و ئه لی:گوران له ره خنه و ئیراد نه ترسا و شیعری له کوئ و زنجیری قافییه رزگار کرد . ماموستای هه لسه نگینه ر و نووسه ر عه لائه ددینی سه جادی هه ر له و سه ره تایه دا ئه نووسی : گوران له شیعردا شیوه یه کی روژاواپی گرتوه ، تاقه ئامانجی ده ربرینی خه یال و درووستکردنی مه عنای شیعره ، نه وه ک ته نیا وشه ی شیعری . به لام من لام وایه ماموستا هه له ی کردوه ، چه ن هه له ی زور به ر چاو ، یه کیان ئه مه که لای وایه شاعیری به رز گورانی نه مرشیعری بی قافییه کوتوه ، من له سه راسه ری دیوانه که یا بو نمونه ش پارچه شیعریکی بی قافییه م به رچاو نه که وتوه. گوران زورتر په رژاوه ته سه ر کاکلی شیعری، واته مه فهووم و مه عنا . قالب و توئیکل واته دیوی ده ره وهی شیعری ئه وه نده لا به رز نه بوه که بایه خی زیاتری له مه فهووم و مه عنا بو دابنی)

وتاره كه ى كاك سواره دريژو مو فة سه له و ده كرى له و سه رچاوه دا كه ناساندوومه بخويندريته وه . پيم خوشه مه
تله به كه كورت كه مهوه . هه ر بژين

تايير عه ليار

1. فراز و فرود فرقه دمكرات آذربايجان نووسيني حسنلى وهرگيراني همامى